
100 ÉVE SZÜLETETT FRANK OSZKÁR

I. HORVÁTH ZSOLT EMLÉKNAP SZÜLETÉSÉNEK ÉVFORDULÓJÁN

A Frank Oszkár-emléknap résztvevői a Józsefvárosi Zeneiskolában

2022. október 15-én Budapesten a Józsefvárosi Zeneiskola adott otthont a Frank Oszkár 100. születésnapja alkalmából tartott emléknapnak. A rendezvény ötletgazdája Szendi Ágnes volt, s a program létrehozásában, a szervezésben a Zenetanárok Társasága részéről nagy segítséget nyújtott dr. S. Szabó Márta, dr. Ruzinkóné Czermann Cecília és Borsodiné Pláveczki Szilvia. Egykori tanítványai, kollégái, barátai idézték meg és méltatták Frank Oszkár személyét és munkásságát. Ez utóbbi a tanítás és a tudományos munka mellett a komponálást is magában foglalta, s az előadások végeztével zeneszerzői tevékenységének terméséből kaphattunk ízelítőt rövid koncert keretében. Az eseményen szép számú közönség gyűlt össze, képviseltette magát a zenetanárok minden generációja és a hallgatói korosztály is. A megemlékezések sorában ez az emléknap jelentette az egyik állomást. Augusztus 24-én a Megyeri temetőben megkoszorúzták a 2019-ben elhunyt zenepedagógus sírját. Szegeden is tisztelegtek ősszel a 100 éve született Frank Oszkár előtt, Miskolcon pedig egy teremavató ünnepség keretében kapott emléktablót október 19-én. (Az eseményről Kardos Pálné beszámolója az összeállítás III. fejezetében olvasható. (A Szerk. megj.)

Személyes emlékek éveink múlása mentén címmel elsőként Keuler Jenő zeneszerző, tanár, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola nyugalmazott igazgatója előadását hallhattunk, aki ismeretségük kezdeteként Frank Oszkár magántanítványa volt, majd évtizedeken át szoros szakmai, baráti kapcsolatot ápolt vele. Az emlékek felidézése eleven portrét festett a tanárról, tudósról, alkotóról és magánemberről, valamint feltárultak az életpálya állomásai. Elmondása alapján Frank Oszkár nem csupán bámulatra méltó tudással rendelkezett, hanem minden olyan készséggel, emberi jellemzővel is, amely az ismeretek hatékony átadására predesztinálta.

Keuler Jenő

Nagyszerű pedagógai érzékkel bírt – kritikáit mindig dicséretbe ágyazta –, s mind munkájában, mind azon kívül érvényesült közvetlensége, kivételes humora. Megtudhattuk, hogy Frank Oszkár szenvedélyesen szeretett játszani (többek között rajongott a sakkért és a gombfociért). Ez a látszatra pusztán anekdota-ízű adalék fényt vet alkotói személyiségének lényegére: ahogy az előadó fogalmazott, Frank Oszkár játékszeretete egyöntetű volt alkotói tevékenységével. Keuler Jenő testközelből figyelhette azt a műhelymunkát, amely *A funkciós zene harmónia- és formavilága* (1973) megszületéséhez vezetett; emellett visszaemlékezett, hogyan formálták külön-külön és együttműködve is meg-megújuló zeneoktatásunkat évtizedeken át. Figyelemmel kísérték a másik munkásságát, időnként lektorként segítve egymást. (Keuler Jenő megemlékezése az összeállítás II. fejezetében olvasható) (A Szerk. megj.)

Kardos Pálné zongoratanár, a veszprémi Dohnányi Ernő Zeneművészeti Szakközépiskola nyugalmazott tanára *Tanár-kolléga-barát* címmel Keuler Jenőhöz hasonlóan a személyes emlékeit idézte fel. Miskolcon Frank Oszkár tanítványa volt, majd a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, később pedig Veszprémben kollégák lettek. Férjével, a Liszt-díjas karnaggal is szoros barátságban állt a zenepedagógus.

Kardos Pálné

Kardos Pálné kiemelte Frank Oszkár kiváló pedagógiai érzékét, hatalmas tudását, szerénységét, humorát (csak egy példa: 20 fillért fizetett, aki mollban elfeledkezett a vezetőhangról...), és élete végéig megtartott csodálatos emberségét. Keuler Jenő játék-alkotás kettősségéről szóló gondolatához kapcsolódva Kardos Pálné úgy fogalmazott, hogy Frank Oszkárban egyesült a *homo sapiens* és a *homo ludens*, de a játékosága is minőségi szellemi tevékenység volt.

Szendi Ágnes

Kerek születésnap interjúk és tanítványi köszöntők címmel hallhattuk a harmadik előadást Szendi Ágnestől, aki zongora tanszakvezető a Dorogi Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskolában, emellett zeneszerző, az Alkotó Muzsikások Társasága elnöke. 1993-1996 között volt Frank Oszkár tanítványa – már felnőtt korában – a Continuo Zeneiskolában. Felidézte a Tanár Úrral készített interjúkat és a különböző generációkhoz tartozó tanítványok Frank Oszkárral kapcsolatos gondolatait, élményeit. Többek között a világhírű zeneszerző és karmester Eötvös Péter is írt köszöntőket a 90. és 95. születésnapra. Ezek a beszélgetések és köszöntők a *Parlando* hasábjain jelentek meg a zenepedagógus 75. születésnapjától kezdve. Az interjúk témáját főként a megelőző évek fontosabb eseményei, friss publikációi és a kapott kitüntetések adták. Az adatok mögül szépen kirajzolódott, hogy Frank Oszkár idős korában is irigylésre méltóan tevékeny maradt, megőrizve szellemi frissességét, valamint, hogy örömdetes módon életműve is megkapta a neki járó elismerést. Az előzőeket kiegészítve kiderült, mennyire fogékonyan fordult az új felé (a számítógépet aktívan használta tanulmányai írásánál, kottaszerkesztésnél, vagy akár valamilyen játéknál), s hogy fiatalos, nyitott személyiségéből fakadóan elengedhetetlen volt számára a más generációkkal való szüntelen kapcsolattartás. A tanítást, lételeme lévén, addig folytatta, amíg csak fizikai állapota lehetővé tette. Az előadás élményszerűségéhez hozzájárult, hogy számos fényképet láthattunk az idős zenepedagógusról, valamint vele készült hangfelvételeket is hallhattunk.

Mike Ádám

Mike Ádám zeneelmélet-tanár, karvezető, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar és a Nyíregyházi Egyetem tanársegéde *A zeneelmélet-tanárok tankönyvhasználati szokásai Frank Oszkár tankönyvének tükrében* címmel osztott meg részleteket készülő doktori disszertációjából. A vizsgálódás alapját öt jelenleg használt, harmóniatant (is) magában foglaló könyv képezte. A (magyar) megjelenés sorrendjében ezek a következők: Keszler Lőrinc, *Összhangzattan – A klasszikus zene összhangrendjének elmélete* (1928); Ligeti György, *Klasszikus összhangzattan* (1956); Frank Oszkár, *Hangzó zeneelmélet*

(1990); Györfly István, *Klasszikus összhangzattan* (2009, társszerzők: Beischer-Matyó Tamás és Keresztes Nóra); Gárdonyi Zsolt, Hubert Nordhoff, *Összhang és tonalitás – A harmóniatörténet stílusjegyei* (2012, az eredeti német kiadás dátuma 1989). Az ifjú kutató 54 zeneművészeti szakgimnáziumi zeneelmélet-tanár visszajelzésére támaszkodva tárta elénk munkájának eredményeit. Olyan kérdéseket vizsgált, mint például mely tankönyvek a legelterjedtebbek, és milyen tényezők befolyásolják a tanárok választását. Az adatok szerint Frank Oszkár *Hangzó zeneelméletét* használják a legtöbben, s ezt kevés lemaradással követi Györfly István *Klasszikus összhangzattana*, valamint a még mindig sokak által választott Keszler-könyv. Mike Ádámról érdemes megemlíteni, hogy ő vezeti a Főnix Zeneműhelyt, amely 2015-ben kiadta a *Hangzó zeneelmélet II. XIX. századi romantikus zene* című kötetet, Keuler Jenő és Szendi Ágnes lektorálásával.

Az előadók sorát Dr. S. Szabó Márta zeneelmélet-tanár, egyetemi docens, a ZETA Szolfézs tagozatának vezetője, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának oktatója zárta *Hangzó zeneelméletek és tanítási tapasztalataik* címmel. A személyes és szakmai kapcsolódások, valamint a tanulmányok és a zenepedagógusi tevékenység rövid áttekintése után teljes, részletes képet kaphattunk Frank Oszkár publikációiról. A fókuszba elsősorban *A funkciós zene harmónia- és formavilága* (1973), majd az ennek nyomán megszületett *Hangzó zeneelmélet* (1990, 2. és 3., átdolgozott kiadás: 1997 illetve 2005) került. Részletes betekintést nyerhettünk abba, hogy miután több évtizeden keresztül Keszler Lőrinc összhangzattankönyvére támaszkodott zeneelmélet-tanításunk, miért vált szükségessé egy új koncepció kidolgozása. A Keszler-könyvhöz képest *A funkciós zene harmónia- és formavilága* számos erényt tud felmutatni.

Dr. S. Szabó Márta

A teljesség igénye nélkül: Frank Oszkár munkája zenei nyelvkönyv, mely zeneművek részleteinek feldolgozásával tanítja a tonális-funkciós zene harmóniai és szerkezeti sajátosságait; a harmóniák bevezetésének sorrendje az élő zenében való előfordulásuk és jelentőségük szerint alakul – szemben Keszler könyvének logikai sorrendjével –; intenzíven fejleszti a harmonikus hallást, a kreatív zenei gondolkodást és a komplex elemzőkészséget; felhasználja a relatív szolmizációt a zeneelmélet-tanításban. A *Hangzó zeneelmélet* 1. kiadása praktikusán a példatárat és a kiegészítő gyakorlatokat is egy kötetbe vonta, valamint formatannal, megoldásokkal, modulációtannal és hangzó anyaggal bővült. Frank Oszkár tankönyvei a zeneműrészek feldolgozási módjainak rendkívül széles skáláját teszik lehetővé. Érdekességgént betekinthettünk Kodály Zoltán összhangzattan-tanításának metódusába – Bors Irmát oktatta magánöbendékként –, s mivel az erről fennmaradt jegyzeteket Frank Oszkár vélhetően nem ismerte, különösen értékes a több ponton is fellelhető hasonlóság a két tanár pedagógiai szemlélete között. Dr. S. Szabó Márta részt vett a *Hangzó zeneelmélet II. XIX. századi romantikus zene* kiadásának előkészítésében, és kitért ezen könyv ismertetésére is.

A hangverseny előtt Kardos Pálné javaslatára elénekeltük a *Bicínium Oscaricumot*, melyet a szegedi kollégáknak komponált Frank Oszkár, amikor elkészönt tőlük, az ottani tanítását befejezve. A koncerten a zeneszerző zongorára, illetve kórusra írt kompozícióiból csendült fel néhány darab. Zongorán közreműködött Szendi Ágnes és tanítványa, Reményi Anna; Nagy Márta és volt tanítványa, Pokoraczki Panna, valamint a Murányi Eszter vezette „Összhang” alkalmi kamarakórus. Befejezőként Frank Oszkár *Vidám történetek* című emlékező írásából olvasott fel részleteket Szendi Ágnes, majd kötetlen beszélgetés zárta le az alkalmat.

Nagy Márta

A hallgatóságot képező szolfézs- és zeneelmélet-tanárok, hallgatók hozzá is juthattak Frank Oszkár könyveihez, akár kedvezményes vásárlással, akár ajándékként. Mivel a *Hangzó zeneelmélet* évek óta nem kapható – a legutóbbi kiadás elfogyott –, a konferencia felhívta erre a figyelmet, s a Rózsavölgyi Kiadó felvette a kapcsolatot a jogutódokkal az új kiadás érdekében.

Végezetül engedtessek meg, hogy néhány saját gondolattal egészítsem ki e beszámolót. Jómagam ugyan nem ismerhettem személyesen Frank Oszkárt, azonban könyveit idestova másfél évtizede használom zenetanári munkám során, s az emléknep előadói méltó módon, minden lényeges aspektust megvilágítva tárták a hallgatóság elé személyiségének árnyalt, részletgazdag képét. Mindebből kirajzolódik, hogy a tanár–tudós–alkotó óvatosan fogalmazva is az elmúlt fél évszázad magyar zeneelmélet-oktatásának egyik legfontosabb alakja. Öröksége ma is él, munkássága, embersége példát mutat, hiteles mércét állít fel és követésre ösztönöz.

Az eseményen közreműködött az Összhang Kamarakórus

II.
KEULER JENŐ
SZEMÉLYES EMLÉKEK ÉVEINK MÚLÁSA MENTÉN

Frank Oszkár
(Szendi Ágnes felvétele)

Frank Oszkár tanár úr, iskolászerűen sohasem volt tanárom, mégis tanáromként tisztetem őt, mert ő készített fel 1953-55 időszakban a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola zeneszerzés tanszakának felvételi vizsgájára. Jómagam, (aki verseléssel már tíz éves korom óta rendszeresen foglalkoztam), csak 17 éves koromban (az I. István Gimnázium diákjaként) próbálkoztam meg azzal, hogy megpróbáljak zenét is komponálni. Véletlenül hibáztam rá egy számomra is tetszetős dallamra, ami aztán arra csábított, hogy próbáljam meg folytatni, kísérettel ellátni és rövid kis kompozícióvá formálni. Így született meg első, "Köszöntő" című rövid kis szerzeményem, amellyel édesanyámat köszöntöttem fel negyvenkettedik születésnapja alkalmából. Anyám, aki a Fővárosi Zeneiskola Szervezet zongoratanáráként jól ismerte Frank Oszkár tanár urat, (össze is jártak vele egy időben, más kollégákkal együtt), elvitt hozzá egy közös összeövetelük alkalmával, arra kérve, hogy hallgassa meg frissen készült szerzeményemet, és ítélje meg, lát-e perspektívát abban, hogy zeneszerzési tanulmányokat folytassak. Frank Tanár úr úgy ítélte meg, hogy érdemes foglalkoznom a gondolattal, és elvállalta, hogy magánórák keretében személyesen is foglalkozik velem. Mindjárt fel is ajánlotta, hogy tegeződjünk, hiszen ő is fiatalember még! (Tizennégy év a korkülönbség köztünk, ami akkor azt jelentette, hogy én még egy érettségizetlen középiskolás diák voltam, ő meg már 31 évesen a miskolci zeneművészeti szakiskola Budapestről odautazgató tanára, mi több, zeneszerzés-tanára volt.)

Első magánórámon a már korábban hallott Köszöntőt elemezgettük, és közben felmérte milyen zeneelméleti ismeretekkel rendelkezem. Minthogy összhangzattani ismereteim nem voltak még, (csupán a hangközneveket, hangköz-megfordításokat, és a hármashangzat-megfordítások neveit ismertem), sürgősnek látta, hogy mihamarabb összhangzattantanulmányokba kezdjek. Javasolta, hogy vásárolok meg Kesztlér Lőrinc összhangzattan-könyvét. (Akkor még ő is a Kesztlér könyvből tanította az összhangzattant.) Saját művem elemzésén keresztül ismerttetett meg a hangnemen belüli funkciókkal. (Megdicsérte, formaérzékemet, jónak találta kompozíciómban a hangnemek használatát, kifogásolta azonban, hogy sehol sincs a hangnemekben szubdomináns funkció, és megmutatta, melyek azok a helyek, ahol „még szebb lenne” az a rész, ha ott a kíséretben egy negyedik fokú hármashangzat szólna.) – Alaptermészetéből fakadt, hogy kritikai észrevételeit mindig dicséretbe csomagolva fogalmazta meg. Valószínűleg ennek is köszönhető, hogy tanuló éveim zeneszerzésóráira soha olyan termékenyen nem szállítottam az újabb és újabb kompozíciókat, mint az alatt a két év alatt, amíg az ő szakmai felügyelete mellett készültem a zeneművészeti szakiskolai felvételi vizsgára.

Tekintve, hogy magántanítványként jártam hozzá, saját lakásán kerestem fel heti rendszerességgel, ahol szeretett feleségével, Mancikával együtt, mindig barátsággal fogadtak, és ha úgy adódott, süteménnyel is megkínáltak. Gyakorta találtam ott náluk legközelebbi barátját s egyben kollégáját, Avasi Béla zenetudóst is. „Oszika”, (ahogy felesége szokta volt nevezni őt), igencsak szeretett játszani, és nem egyszer egy sakkiparti, vagy egy gombfoci-meccs kellős közepén találtam őket. Ilyenkor megvártam, míg befejezik a játékot. Béla, a zeneszerzés óra alatt vagy elfoglalta magát valami mással, vagy maga is odafigyelt arra, hogy mivel foglalkoztunk. (Olykor még különvéleményt is megfogalmazott a bemutatott kompozícióra vonatkozólag.) A foglalkozás befejeztével megkérdezték, nem volna-e nekem is kedvem beszállni a bajnokságba. Többször volt hozzá kedvem, s az első ilyen alkalmat követően már erre is számítva, saját gombfocicsapatommal felszerelve érkeztem a foglalkozásokra.

Első felvételi vizsgámon (az 1954/55 tanévre) még nem vettek fel a szakiskolába, de bíztattak, hogy próbálkozzak újra a következő évben is. Akkor viszont már, (az 1955/56-os tanévre szólóan), egyenesen a második évfolyamba való felvételre pályáztam, mert 1956-ban már a katonaköteles kor várt rám, és így volt elérhető, hogy húsz éves koromba lépven, harmadik évfolyamos művészeti szakiskolai tanuló legyek már, és ne hívjanak be azonnal katonának. Szerencsére ezt a vizsgát már teljes sikerrel teljesítettem, s így megúsztam a katonaságot. (Ekkor persze nem sejtettük még, hogy 1956-ban forradalom fog kitörni Magyarországon.)

Szakiskolai, majd főiskolai tanulmányaim idején, amennyire időm engedte, továbbra is felkerestem Osziékat egy-egy gombfoci-találkozóra, s ilyenkor újabb kompozícióimat is megmutatva, mindig beszámoltam szakiskolai, majd később, zeneművészeti főiskolai élményeimről. Frank tanár úr tehát későbbi tanulmányaim idején is képet formálhatott szakmai előmenetelemről. Viszonzásul ő is beavatott új utakat kereső zenepedagógiai elképzeléseibe. Rámutatott például Keszler Lőrinc összhangzattan-könyvének gyengéire, elmondta, hogy mit miért kifogásol, és hogy milyen elvek mentén szeretne javítani az összhangzattan-oktatás gyakorlatán. Zenei remekművek rövid részleteiből játszva mutatta meg, hogy hogyan lehetne az összhangzattan tanításában az egyszerűtől a bonyolult felé való haladás didaktikai elvét az élőzene kisebb-nagyobb szemelvényeinek tanulmányozásával egybekötve is alkalmazni. (A számomra akkortájt mutatott szemelvények példái pontosan egyeztek „A funkciós zene harmónia- és formavilága” című, később megjelent tankönyvének kezdeti oldalain közölt példákkal. Hasonlóképp, még megjelenése előtt szerezhettem betekintést „A klasszikus moduláció” című könyv készülő anyagába is.) Szakiskolai tanulmányaim utolsó éveinek idején, az 1957/58 tanévben, gyakran emlegette egy eminens miskolci tanítványa, bizonyos Eötvös Péterke nevét, aki szintén velem egy időben, 1958-ban fog a zeneakadémiára felvételizni, s akinek jövőjére nézve, már akkor is fényes művészi pályát jósolt.

A gombfocibajnokságok egyébként főiskolai éveimben is aktívan folytak egészen 1961-ig, amikor Frank tanár úr is és Avasi Béla is, Szegedre költöztek. Elköltözésük előtti éveinkben azonban, többrétűvé váltak gombfoci-találkánk, mert nemcsak én jártam el Frankékhoz, hanem ők is el-eljöttek hozzánk megmérkőzni az én baráti köröm tagjaival. E kölcsönösség a játékesélyek kiegyenlítése szempontjából is fontos volt, mert mi más játékszabályok szerint játszottunk, és úgy állapodtunk meg, hogy mindig annak a szabályai szerint játszunk, akinek pályáján a játék folyik. A hazai pályának komoly előnye volt a meccsek kimenetele szempontjából, mert nemcsak a szabályaink különböztek. Más volt a pályaméret, kapuméret, labdaméret, jelentősen különbözött a focisták szerepét betöltő gombok mérete és fazonja is. Oszi és Béla csapatainak játékosai minimum négy-öt kabátgombból összeragasztott gombtornyok voltak. Kapusaik még több és még nagyobb átmérőjű gombokból ragasztva készültek. (A gombtornyok legalsó tagjának egy részét speciálisan megreszelték, hogy a labdával szolgáló apró gombocskát megemelve is kapura tudják lőni. A reszeltlenül maradt kerületszakaszokkal viszont kitűnően lehetett lapos passzokat adni.) – Én és barátaim viszont inkább a könnyebb és laposabb gombokat képeztük át focistákká. Például gomba alakú női gombokat fosztottunk meg gombszáruktól, hogy céljainknak megfelelően legyenek használhatók. Kapusaink szerepét lapos gombokra ragasztott gyufaskatulyák látták el a sokkal nagyobb méretű kapuk védelmében. – Szükség is volt ekkor már ezekre az oda-vissza látogatásokra, mert az én más labdához szokott könnyű

gombjaimnak nem sok esélyük volt arra, hogy sok gólt lőhessenek a Frank Stadion kisméretű kapuiba, a hazai csapatok nagytetű játékosainak sorfala felett.

Ami Frank tanár úr és Avasi Béla egymás közti derbijeit illet, körülbelül egyforma játékerőt képviseltek sakokban is és gombfociban is, noha az eredményeket tekintve Béla mindkét játékban sikeresebb volt egy árnyalattal. – Óriási különbség volt viszont köztük a játékhoz való hozzáállásban. Frank tanár úr a játékot mindig játéknak tekintette, függetlenül attól, hogy mikor mit játszottak. Természetesen győzelemre törekedett, de nem dőlt össze a világ számára, ha esetleg veszített. Ha netán bosszankodott valamin, az is inkább csak olyan tettetett bosszankodás volt. Ezzel szemben Bélának presztízskérdés volt, hogy nyerjen. Ha veszítésre állt, izzott körülötte a világ. Minden apró oda nem tartozó körülmény zavarta, idegesítette. Ha pedig veszített, ragaszkodott a revans partihoz. – Egy napon aztán különös fejlemény következett be viszonyukban, amit azóta sem tudok igazán hova tenni. Egy látogatásom alkalmával, azzal a számára megtisztelő hírrel fogadott Frank tanár úr, hogy a Szegedi Tanárképző Főiskolától tanszékvezetői állás elfoglalására kapott ajánlatot. Kedve lenne elfoglalni az állást, csak az a gond, hogy ennek feltételeként Szegedre kellene költöznie. Jó is lenne, ha nem kéne hetente utaznia, mint Miskolcra, mégis gond, hogy alig néhány éve költöztek Veres Pálné utcai lakásukba, és most megint egy költözés? Ezt nemcsak Mancikával kell egyeztetnie, hanem Mancika még élő édesapjával is, akivel hármasan laktak együtt. Állítólag Bélát nagyon megrendítette Osziék elköltözésének híre, mert erősen ragaszkodott Oszi társaságához, de két vagy három héten belül azzal az örömhírral érkezett, hogy ő is le fog költözni Szegedre, sőt elvállalta az Oszinak felkínált tanszékvezetést is. – Azóta sem tudom, hogy történt ez. Megegyeztek tán előre ebben?, vagy csupán az történt, hogy egy nyilvánosan meghirdetett felhívásra Béla nyújtotta be előbb a pályázatot, és ezért döntött ömelle a pályázató? Lehetséges volna talán, hogy úgy tekintettek a tanszékvezetői cím elnyerésének tétjére is, mintha az csupán egy sakparti megnyerésének tétje lenne? – Más dolog viszont, hogy Mancika forrt a méregtől, és nagyon haragudott Bélára. Frank tanár úr nem nagyon méltatlankodott, de csillapítani sem próbálta felesége haragját.

Frankékkal való kapcsolattartásom nem szakadt meg Szegedre költözésük után sem, de természetesen sokkal lazábbá vált. Maximum kéthárom levelet, ha váltottunk évente. Én, ha esetleg elhangzottak zeneműveim valamilyen nyilvánosság előtt, beszámoltam fogadtatásukról, Oszi pedig arról tájékoztattott, mi mindent terveznek Bélával Szegeden. Később is, amikor már én is diplomás tanárként kerestem kenyeremet a Debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakiskola zeneszerzéstanáráként, gyakran tájékoztattuk egymást szakmai munkásságunk eseményeiről, újabb célkitűzéseinkről és eredményeinkről. Frank tanár úr a tanárképző főiskolák számára készülő, Bélával közösen tervezett főiskolai jegyzetekről, melyek közül alkalmasint el is küldött egy-egy példányt mutatóba, jómagam pedig arról, hogy hogyan próbálom hasznosítani a zeneszerzés-tanításban azokat a külföldi tapasztalatokat, melyeket Darmstadtban, Varsóban vagy Zágrábban szerezhettem, az ott szervezett kortárszenei kurzuson vagy fesztiválon.

Később, amikor a múlt század hatvanas éveinek zeneoktatási reformja megváltoztatta a magyar zeneoktatás iskolarendszerének struktúráját, újfajta problémákkal kellett szembe néznie a magyar zenepedagógus társadalomnak. Leválasztották a közép- és felsőfokú zeneoktatásra egyaránt jogosult zeneművészeti szakiskolákról a legfelső, hároméves tanárképző tagozatot, ezeket a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola külső tagozataiként főiskolai rangú zeneoktatási intézményekké minősítették, s a valóban középfokú zenei képzést nyújtó alacsonyabb évfolyamok feladatkörét, a korábban kizárólag közismereti oktatást folytató zenei gimnáziumok feladatkörével együtt közös intézménytípusba sorolván, zeneművészeti szakközépiskolákká minősítették át. Mind ez újfajta kihívások elé állította a magyar zenepedagógus-társadalmat, aminek kapcsán egyre többféle szakmai találkozó összehívására került sor, s ilyenkor újra és újra találkozhattunk Frank tanár úrral személyesen is.

E strukturális átalakuláshoz való szaktanári alkalmazkodás elősegítése céljából a Művelődésügyi Minisztérium Művészetoktatási Főosztálya országos szaktanári konferenciákat kezdeményezett 1968—1974 időszakban. Minden évben sor került egy-egy többnapos zeneelmélet-tanári konferenciára is, Budapest,

Pécs, Miskolc. Debrecen, Szeged, Győr sorrendben. Kiváló alkalmak voltak ezek a konferenciák mind a csoportos megbeszéléseknek, mind a személyes beszélgetéseknek, és e konferenciákon jómagam is Frank tanár úr is mindketten, minden alkalommal részt vettünk. Ez idő tájt én, a Kodály nevét viselő szakközépiskolában az énekes alapon való összhangzattan-tanítás módszerével kísérleteztem, aminek az volt a lényege, hogy szolmizálva minden akkord hangjait el kellett a tanulóknak énekelniük B S A T sorrendben, mielőtt azt a kért hangnemben zongorán is megszólaltatnák. (Ezzel főleg azoknak a jó fülű, de zongorán nehezen tájékozódó diákoknak próbáltam segíteni, akik kötelezőtárgyként tanulták a zongorát és a zeneelméletet is.) Frank tanár úr pedig újra elővette annak a régóta készülő könyvének kéziratát, amelyet eleve a közép fokú zeneelmélet-oktatás számára tervezett, hogy elvégezze rajta a még szükséges igazításokat.

A Debreceni országos zeneelmélet-tanári konferenciára 1972-ben, februárban került sor. Jómagam ekkor egy „rövid tanszakos” tanulókból szervezett csoportommal tartottam bemutató tanórát arról, hogy hogyan birkóztak meg diákjaim a kötelezőtárgyi szolfézs- és zeneelmélet- órák keretében, egy 12 szótagból álló szótagrendszer elsajátításával, a povuzációval, (vagy, ahogy megalkotója, Benke Lajos zeneszerző nevezte, „pomizációval”). Ezt a szótag-rendszert a relatív szolmizáláshoz hasonlóan használtuk az atonális-pántonális 12-fokú zene, elméleti tudnivalóinak énekes alapon történő elsajátítására. (A bemutatót követő szakmai megbeszéléseken sokan hozzászóltak, és Frank tanár úr észrevételei is több fontos kérdésre világítottak rá.) Ugyanennek a konferenciának a második napján jelentette be Frank tanár úr azt a fontos tényt, hogy elkészült „A funkciós zene Harmónia- és Formavilága” című könyve, amit a zeneművészeti szakközép-iskolák számára ajánlana tananyagképpen, s amely könyv aztán egy év múlva, 1973-ban tankönyvként ajánlva, nyomtatásban is megjelent.

Ahogy az évek teltek-múltak, egyre több kolléga kezdte tankönyvként használni Frank tanár úr könyvét. Kötelezőtárgyas csoportjaimban jómagam is ehhez a könyvhöz igazodva haladtam a klasszikus zene összhangzattanának tanításában. A zeneszerzés tanszakon viszont, ahol főtárgyasoktól elvárható sebességgel kellett haladnunk a tananyagban, kénytelen voltam a Keszler könyvet is használni, már csak azért is, mert a zeneakadémia zeneszerzési, karmesteri és zenetudományi tanszakának felvételi vizsgáin elvárták a Keszler könyv alapos ismeretét.

A debreceni zeneelmélet-tanári konferencián egyébként, az én bemutató órának is lettek további folyamányai, és ez sem kerülte el Frank Tanár úr figyelmét. Az említett bemutató órán azt igyekeztem szemléltetni, hogy amiként a relatív szolmizálás segítheti az énekes alapon való összhangzattan-tanulást, ugyanúgy segíthetné a diákjaink által megtanult új szótagrendszer a 12-fokú hangrendszerben fogant zenék elméleti tudnivalóinak énekes alapon való megközelítését. Fontos közlendője volt továbbá bemutató óránknak az a hangrendszer-elméleti megközelítés is, amelynek segítségével az általános rendszer-elmélet által feltárt alapigazságok révén, egységes szempontrendszer szerint tudtunk elemezni egymástól nagyon különböző stílusú, eredetileg egészen különböző zeneelméleti szabályrendszerek mentén komponált zeneműveket is, Bertalotti és Lassus korától kezdve egészen a 20. századi zene klasszikus szerzőinek zenéjéig. (Ez a hangrendszer-elméleti szemléletmód keltette fel érdeklődését a Művészetoktatási Főosztály tanulmányi főelőadójának, Péter Miklósnak is, aki egy évvel később azzal az elgondolással keresett meg, hogy ha vállalnám ezzel a szemléletmóddal – a povuzáció alkalmazása nélkül – további kísérleti csoportok vezetését, számíthatnék a minisztérium erkölcsi támogatására. Természetesen vállaltam, – vállalta iskolánk igazgatója, Straky Tibor is, hogy kigazdálkodja az ezzel járó többletórák pénzfedezetét, – így kezdődhetett meg iskolánkban (szintén) 1973-tól számítva folytatólagosan, annak a kísérleti tantárgynak a tanítása, amit a minisztérium modernzene-ismeret néven engedélyezett.)

Frank tanár úr érdeklődését, azon túl, hogy általában is érdeklődött szakmai munkásságom iránt, fokozta az a tény, hogy kísérleti foglalkozásaim tematikája messze túlmutatott azon, amit a hivatalosan engedélyezett tantárgynév, a „modernzene-ismeret” sejtetett. Bemutató tanításaimon mindig központi szerepet játszott az aktuálisan tárgyalt művek zeneelméleti megközelítése, és ez általában Frank tanár úrban

is gondolatokat ébresztett. Készséggel vállalta recenziók írását is, amikor erre felkérték. 1976 februárjában érett meg először az alkalom arra, hogy az újonnan indított kísérleti csoportok diákjaival is országosan összehívott zenetanár-kollektíva előtt tarthassak bemutató foglalkozást Budapesten. A recenzióírássra felkért kollégák közül ez alkalommal is Frank tanár úr vállalkozott erre a feladatra. Megtisztelő módon, úgy méltatta bemutatkozásunkat, hogy ami az órán elhangzott, szakmai továbbképzés volt az ott megjelent kollégáknak is. (Lásd Parlando 1976/4, „Modernzene-elmélet a zeneművészeti szakközép-iskolákban”.) Mind emellett, nyílt levélben kérdezve, nekem címzett kérdéseket is megfogalmazott, amelyekre én is nyílt levélben válaszoltam a Parlando című folyóirat közvetítésével. (Lásd Parlando 1976/12. „Gondolatok a hangközrelációkon alapuló tonalitás vizsgálatáról” – Frank Oszkár és Keuler Jenő levélváltása.)

Annak a pozitív minisztériumi hozzáállásnak, hogy a hetvenes évek középfokú zeneoktatásában a Művészetoktatási Főosztály nem csupán támogatta, hanem szorgalmazta is az újabb kori zene megismerése és művelése terén jelentkező kezdeményezéseket, nemcsak az iskolarendszer megváltozott struktúrájához való alkalmazkodás lehetett a magyarázata, hanem az évtized végén újra esedékessé váló zeneoktatási reformra való felkészülés is. Frank tanár úrral ennek mentén is, de ettől függetlenül is, újra és újra adódtak alkalmak hivatalos találkozásokra. Mindketten tagjai voltunk a Parlando tanácsadó bizottságának, tagjai voltunk a Magyar Zenepedagógusok Szakszervezete Zenepedagógus Szakosztálya szolfézszenelmélet szekciójának, és ekkor is, mint általában, a 10-12 évente újra aktuálissá váló zeneoktatási reformok tantervi bizottságainak.

Debreceni kezdeményezés volt a hetvenes évek végén, az egykori zeneművészeti szakiskolákban még működött, de az legutolsó zeneoktatási reform idején megszüntetett szolfézs tanszak újra-bevezetésének indítványozása a zeneművészeti szakközép-iskolákban. Szesztay Zsolt kollégámmal együtt kezdeményeztük, és a zenepedagógus szakosztály szolfézs-zeneelmélet szekciójának javaslataként terjesztettük fel indítványunkat a minisztérium felé. A művészetoktatási főosztály tanulmányi főelőadója azzal a meghagyással bízott meg bennünket debreceni kezdeményezőket, hogy olyan tantárgystruktúrával és tantervi utasításokkal tervezzük meg az újra bevezetni kívánt, de most már szolfézszenelmélet néven javasolt tanszakot, amelynek kötelezőtárgyi tantárgystruktúrája és követelmény-rendszere kompatibilis lesz a szintén megreformálásra váró zeneszerzés tanszak kötelezőtárgyainak követelményeivel. Továbbá, hogy mindkét tanszak tantárgy-listáján szerepeljen a modernzene-ismeret nevű tantárgy is, de olyan tantervi útmutatóval, amely szabad kezét enged a tantárgy tanárainak saját módszerek keresésére is. Természetesen nekem jutott feladatul, hogy a modernzene-ismeret tárgy országosan is javasolható tantervi útmutatóját megfogalmazzam, és mi sem természetesebb, hogy ezt is Frank tanár úr lektorálta, aki néhány módosítást kérve javasolta a tantárgynak a listára való felvételét. (Ekkor is és később is, mindig jó kontrol volt számomra Frank tanár úr recenzióit olvasni, mert biztosan jelezte, hogy zeneelméleti témákban publikálni kívánt, tanártársaimnak is szánt szövegeim üzenetei mikor egyértelműek, és mikor félreérthetőek. Volt úgy, hogy csak figyelmeztetett a félreérthetőségre, de megesett az is, hogy ő maga is félreértette közlendőm tartalmát.) Az már aztán történelmi tény, hogy a mienkhez képest felettes tantervi bizottság, a régi/új tanszak bevezetését „zeneelmélet-szolfézs tanszak” néven hagyta jóvá, és a modernzeneismeret tárgy kötelezőtárgyként való tanítását, kizárólag a Debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolának javasolta, „debreceni innovációként”.

Megtisztelő volt számomra, hogy alkalom adtán, én is méltatója lehettem Frank Oszkár tanár úr zenepedagógiai tárgyú szakmunkáinak. A felkért lektorok egyike lehettem a szintén tankönyvnek szánt „HANGZÓ ZENEELMÉLET” című zeneelméleti szakmunka mindkét kötetének. Részint A tonális-funkciós zene témakörében, (HANGZÓ ZENEELMÉLET-I.), részint a XIX. századi romantikus zene témakörében, (HANGZÓ ZENEELMÉLET-II.). Mi lehetett az új ezekben a munkákban? – kérdezhetné valaki, hiszen hangzó zeneelméletben való gondolkodásra nevelt bennünket tanár úr minden eddigi munkájában! Nemcsak az iskolai tananyagot didaktikus rendben tárgyaló pedagógiai célú munkáiban, hanem a halhatatlan

zeneszerzői egyéniségekről zenei arcképet formáló, tudományos igényű monográfiákban is, legyen az Mozart, Schubert, Debussy, Bartók, Chopin, Schumann, Liszt vagy akárki más!

Nos, annak a feltételeit kívánta megteremteni Frank Oszkár tanár úr, hogy a szakismeretek elsajátítása kapcsán szerezhető zenei élmény ne attól függjön, milyen zongorázási vagy partitúraolvasási készséggel tanulmányozza a tanuló a könyv szemelvényeit, hanem álljanak rendelkezésére művészi igényeket is kielégítő minőségű hangfelvételek a kiszemelt szemelvények meghallgatására. Furcsa dolog, de éppen ezzel volt a legtöbb bajlódnivalója szegény tanár úrnak. Nem a művészi színvonalú előadások hangfelvételeinek összegyűjtése okozta a fő gondot, hanem az, hogy a publikálandó hangfelvételek felvételminősége kiadásra alkalmas minőségű legyen a publikálni kívánt szemelvények teljes készletében. A kiadásra szánt könyv szövege és hangpéldái már évekkel az előtt elkészültek, hogy kiadásuk megtörtént volna. A tanár úrral közelebbi kapcsolatban álló kollégák közül többen már a nyolcvanas évek közepe táján is használták a készülő könyv kéziratváltozatát a tanár úr által összeválogatott hangfelvételek amatőr minőségű másolataival, de a könyv kiadott változatára 1990-ig kellett várni. Hasonló nehézségek terhelték a „HANGZÓ ZENEELMÉLET-II.” megjelentetését is. Ennek megjelenésére csak 2015-ben kerülhetett sor, méghozzá oly módon, hogy a szervesen hozzátartozó hangfelvételek lemaradtak a kiadmányról, és nincs tudomásom arról, hogy e tartozás utólagos pótlására sor került volna.

Hosszú a lista számba venni, hányféle ügyben tevékenykedtünk együtt Frank tanár úrral különféle bizottságokban. Volt úgy, hogy különböző, és volt úgy is, hogy azonos „szerepet játszva” vettünk részt bizonyos feladatok ellátásában. Így például a hetvenes évektől kezdve háromévente esedékes országos szolfézsversenyek megszervezésében és lebonyolításában. Minthogy e versenyek megrendezését többnyire a debreceni szakközépiskola vállalta, nekem többnyire a tervezésben és a lebonyolítás megszervezésében adódtak tennivalóim, míg Frank tanár úr a zsűri tagjaként látta el feladatát. Előfordult azonban, hogy más város szakközépiskolája vállalta a verseny megrendezését. Ilyenkor mindketten a zsűriben tevékenykedtünk.

Sajnos, éppen egy debreceni szolfézsverseny alkalmával történt meg az a szomorú eset, hogy miközben Frank tanár úr a versenyzők teljesítményét figyelte és értékelte, szeretett feleségének egészségi állapota végzetesen megroppant. Borzasztó volt erről értesülni, és végignézni, hogy a tanár úr, félig reménykedve, félig reményt veszítve kénytelen haza sietni, és felesége kínjaival együtt szenvedve megérni a megváltoztathatatlant. Fájdalmas volt végső búcsút vennie hűséges társadtól, de abban a hitben, hogy felesége, Mancika, a síron túlról is azt kívánja, folytassa tovább mind azt, ami neki szabatott feladatul, nem roppant össze a gyász súlya alatt. Valamilyen rejtett forrásból merítve erőt, további 25 évig folytatta alkotó-kutató munkáját. Töretlen kutatóerővel fejezte be félkész munkáit. Élete utolsó percéig fogadta tanítványául a tőle tanulni vágyókat, és zenei készségeik fejlesztésére is, mindig súlyt fektetve adta át tudását tanítványainak.

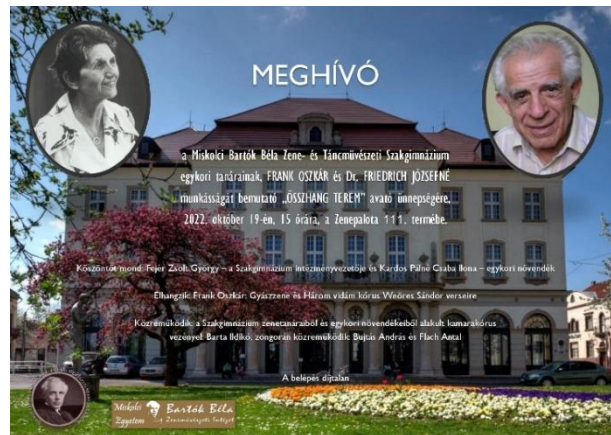

Frank Oszkár átveszi az MMA Zeneművészeti Tagozatának elismerését dr. Tóth Pétertől, a Tagozat vezetőjétől. A laudáción jelen volt Vigh Marianne, a Zeneművészeti Tagozat korábbi titkár (2018)

III.

KARDOS PÁLNÉ

**A MISKOLCI BARTÓK BÉLA ZENEMŰVÉSZETI SZAKISKOLA ÉS SZAKTANÁRKÉPZŐ KÉT EGYKORI TANÁRÁRÓL, FRANK OSZKÁRRÓL ÉS DR. FRIEDRICH JÓZSEFNÉRŐL
emlék-tablókat helyeztek el az iskola 111-es termében
(Miskolci Bartók Béla Zene - és Táncművészeti Szakgimnázium)**

Régi tanítványok kezdeményezésére 2022. október 19-én kettős teremavató volt a miskolci Zenepalotában. A korábban közös igazgatás alá tartozó két intézmény – a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola és Szaktanárképző – két egykori tanára: Frank Oszkár és dr. Friedrich Józsefné emlék-tablóit helyezték el a 111-es teremben.

A teremavatót közvetlenül megelőzte az arany- és gyémántdiplomák átadása, így a jelen lévő egykori tanítványok egyúttal részt vehettek a kedves tanáraikról való megemlékezésen. A vendégek között ott voltak dr. Friedrich Józsefné családtagjai is.

A jelenlegi nevén Miskolci Bartók Béla Zene- és Táncművészeti Szakgimnázium intézményvezetője, Fejér Zsolt György bevezetője után Kardos Pálné egykori növendék röviden méltatta a két ünnepelt munkásságát:

Fejér Zsolt György

Kardos Pálné

Az idén 100 éve született Frank Oszkár (1922–2019) mindössze hét évig tanított Miskolcon, de hatalmas tudásával, eredményes pedagógiai módszerével mély nyomot hagyott a tanítványokban. Ezután Szegeden, Veszprémben és Budapesten tanított, közben korszakalkotó ötlettel összekapcsolta a „tananyagot” a remekművekkel, amit a Hangzó Zeneelmélet c. főművében fektetett le. A többféle helyszín és az egymás után születő könyvek sora is hozzájárult, hogy a tevékenysége országos hatósugarú, ismert és kitüntetésekkel is elismert legyen.

Dr. Friedrich Józsefné (1906–1989) az alapítástól egészen nyugdíjazásáig, összesen 22 évig volt a „konzi” egyik meghatározó tanára. Életét a tanításnak szentelte, végig tanította a teljes korosztályt a zeneóvodásoktól kezdve a tanárképzősökig. Fölényes tudása, igényessége, mindenre kiterjedő figyelme, rendszeressége mintája volt a nagybetűs PEDAGÓGUSNAK. Módszertani útmutatói az akkori lehetőségek szerint csak stencilezett formában jelenhettek meg, de ő így is országos hírnevet szerzett. A többször átszervezett intézményben évekig volt tanulmányi titkár, majd a Zeneakadémiához csatolt főiskolai tagozat igazgatóhelyettese.

A teremavatón elhangzott Frank Oszkár művei közül a *Gyászzene* – zongorán előadta Flach Antal – és a *Három vidám kórus* *Weöres Sándor* verseire, a Szakgimnázium tanáraiból és növendékeiből alakult kamarakórus előadásában, Barta Ildikó vezetésével és Bujtás András zongorakíséretével.

Miskolci Bartók Béla Zene - és Táncművészeti Szakgimnázium tanáraiból és növendékeiből alakult kamarakórus

Flach Antal, a szakgimnázium Elmélet tanszakának tanára önzetlenül, profi módon segített a szervezésben és a tablók kivitelezésében. Az ő ötlete alapján kapta a terem a mindkét tanárra és az akkori belső légkörre jellemző, szimbolikusan is érvényes ÖSSZHANG-TEREM nevet.

A FRANK OSZKÁR ÉLETÉT BEMUTATÓ TABLÓK:

[illegible][illegible]

IV. EMLÉKEZÉS FRANK OSZKÁRRÁ SZEGEDEN

Frank Oszkár, a kimagasló zenetudós 16 évig lakott és 21 évig tanított Szegeden. Születése 100. évfordulója alkalmából a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara Művészeti Intézete Ének-zene Tanszéke és Művészeti, Művészetpedagógiai és Művészetközvetítő Szakkollégiuma által szervezett „Kodály 140” 23. Nemzetközi Zenei Konferencia keretében emlékeztek meg Róla és Avasi Béla főiskolai tanárról. Dr. Ordasi Péter DLA Emlékeim Frank Oszkár tanár úrról címmel bensőséges, ugyanakkor fontos konkrétumokat tartalmazó vallomásszerű előadást tartott, kiemelve a Tanár úr munkásságának korszakos jelentőségét és csodálatos emberi tulajdonságait. Az aznapi konferencia-program kerekasztal beszélgetéssel ért véget, melynek moderálását Dombiné dr. Kemény Erzsébet főiskolai tanár vállalta, a beszélgetés résztvevői: dr. Ordasi Péter Liszt Ferenc-díjas karvezető, főiskolai tanár, Szabady Józsefné dr. főiskolai tanár, dr. Varjasi Gyula főiskolai docens, valamint Gellénné Körözi Eszter, Kiss Ernő és Erki Kornélia egykori tanítványok voltak, közülük dr. Ordasi Péter és Kiss Ernő beszélt Frank Oszkárrol. Ordasi tanár úr fontos momentumokkal egészítette ki előadását. Kiss Ernő „többszörös” tanítványként idézte fel emlékeit: Frank tanár úr a szegedi zeneművészeti szakközépiskolában zeneszerzés-tanára volt, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán zeneelméletet és zenetörténetet tanult tőle; emellett ő is, és menyasszonya – később felesége – Fazekas Ibolya is Nála írták szakdolgozatukat. Mindketten segítettek neki és feleségének, Mancsi néninek, amikor Pestre költöztek, barátságuk mindvégig töretlen maradt. Kiss Ernő hálásan emlékezett vissza az 1996-os évre, amikor Vántus Istvánról írott és szerkesztett könyve lektora Frank tanár úr volt.

A konferencia első napjának befejeztével rövid, de rendkívül színvonalas délutáni-esti hangverseny következett, melynek műsorából Frank Oszkár Gyászzene c. szépséges zongoraművét kell kiemelni, melyet dr. Maczelka Noémi zongoraművész, egyetemi tanár *tökéletesen interpretált*.

Másnap dr. habil Asztalos Bence DLA az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem intézetvezető egyetemi docense előadása egy interjú keretében emlékezett meg a 100 éve született Frank Oszkárrol. A beszélgetésben közreműködött dr. Vargay Éva, az egri Markoth Ferenc Oktatókórház főorvosa, aki hosszú időn keresztül lakott a Tanár Úréknál. Megható szavakkal emlékezett a régi időkre, a szeretettel teljes bánásmódjukra, a sok hangversenyre, ahova Frank Oszkárékkal jutott el.

(Szegedi munkatársainktól)

V.

— Frank Oszkár (1922–2019) zeneszerző, zeneelmélet tanár) (Szerk.: Szendi Ágnes) // Tisztelgés a 100 éve született Frank Oszkár sírjánál a Megyeri temetőben (Szendi Ágnes emlékezése) (Parlando 2022/4.)